

บทความ ปริทัศน์

สถานการณ์ทันตบุคลากร ในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป พ.ศ.2536-2540

โกเมศ วิชาวุธ*
จารุวัฒน์ บุษราคัมระ*

ทบ., สม.

ทบ., สม.

บทคัดย่อ

การศึกษครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงจำนวน และความครอบคลุมของทันตแพทย์ และทันตบุคลากรอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป และเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลการพัฒนากำลังคน โดยเฉพาะทันตแพทย์ ด้วยการศึกษาวิเคราะห์จากฐานข้อมูลทันตบุคลากร กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป พ.ศ. 2536-2540 ที่เก็บรวบรวมโดยฝ่ายวิชาการ (กลุ่มงานทันตกรรม) กองโรงพยาบาลภูมิภาค ผลการศึกษาพบว่าทันตบุคลากรที่ปฏิบัติงานให้บริการทันตกรรมในกลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป พ.ศ. 2536-2540 ประกอบด้วยบุคลากร 5 ประเภท คือ ทันตแพทย์, ทันตอนามัย, ทันตภิบาล, ผู้ช่วยทันตแพทย์ และช่างทันตกรรม จำนวนทันตแพทย์เมื่อเทียบกับกรอบอัตรากำลัง เพิ่มขึ้นตลอดจากร้อยละ 74.53 ใน พ.ศ.2538 เป็นร้อยละ 77.19 ใน พ.ศ. 2540 มากกว่าร้อยละ 50 มีอายุราชการอยู่ในช่วง 1-9 ปี และ พบว่าทันตแพทย์ที่จบการศึกษาเฉพาะทาง มีจำนวนเพิ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2536-2540 ทั้งในส่วนของจำนวนรวมและตามสาขาวิชาแต่ละสาขา แต่เมื่อเทียบกับแผนความต้องการศึกษาต่อเนื่องสำหรับทันตแพทย์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2536-2539 โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป ยังมีความต้องการทันตแพทย์ที่จบการศึกษาเฉพาะทางอีกเป็นจำนวนมาก ในทุกสาขาวิชา

คำสำคัญ : ทันตบุคลากร

การพัฒนาบุคลากร

* กองโรงพยาบาลภูมิภาค สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข จังหวัดนนทบุรี

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8⁽¹⁾ มีความแตกต่างจากแผนพัฒนาฯ ที่ผ่านมาในหลักการที่สำคัญ 2 ประการคือ ประการที่หนึ่งมีการปรับเปลี่ยนแนวคิด ทิศทาง และกระบวนการพัฒนาใหม่ที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง หรือจุดหมายหลักของการพัฒนาโดยมีการพัฒนาในลักษณะองค์รวม มีกระบวนการพัฒนาที่เป็นบูรณาการ การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนา และครอบคลุมทุกมิติเพื่อนำไปสู่วิสัยทัศน์การพัฒนาในอนาคต ประการที่สองเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เป็นก้าวแรกที่สำคัญของการพัฒนาในทิศทางใหม่แผนนี้จึงให้ความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาและผลกระทบ (Process and Impact) มากกว่าผลลัพธ์ (Out put) เพียงอย่างเดียว

ในส่วนของกลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ให้บริการส่งเสริมป้องกัน บำบัดรักษาโรคในช่องปาก และความผิดปกติอื่นๆ ของอวัยวะในช่องปากและอวัยวะที่เกี่ยวข้องรวมทั้งฟื้นฟูสภาพความผิดปกติของอวัยวะต่างๆ ในช่องปากให้สามารถทำหน้าที่ได้เกือบเท่าเทียมปกติ ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการบริการทันตกรรม และระบบบริการทันตกรรม งานพัฒนาทันตบุคลากร และบุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ ด้านวิชาการทันตกรรม และทันตสาธารณสุข ให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องการบริการทันตกรรม หรือการแก้ไขปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงพยาบาล ในการให้บริการทันตกรรม และทันตสาธารณสุข ในเขตรับผิดชอบของกลุ่มงานทันตกรรม อีกทั้งได้กำหนดหน้าที่เพิ่มขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 คือ งานฝึกอบรมทันตแพทย์ในหลักสูตรเฉพาะสาขาระดับวุฒิบัตรที่รองรับโดยทันตแพทยสภา โดยดำเนินการในฐานะสถาบันหลัก หรือสถาบันสมทบ, เพิ่มความสำคัญในการ

ศึกษา วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริการทันตกรรม และระบบบริการทันตกรรม, เพิ่มการให้บริการทันตกรรม เพื่อให้ครอบคลุมประชากรมากขึ้น เช่น กลุ่มผู้พิการ, ผู้สูงอายุ เพิ่มความสำคัญในงานส่งเสริมป้องกันทางทันตกรรม โดยเฉพาะงานทันตกรรมป้องกันในคลินิก⁽²⁾

จากสภาพสังคม เศรษฐกิจและวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนไทย ซึ่งเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว และมีความซับซ้อนมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาสาธารณสุขที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รวมทั้งความต้องการของประชาชน ที่จะรับผิดชอบด้านการแพทย์และสาธารณสุขก็เพิ่มมากขึ้น และมีลักษณะงานที่จะรับบริการซับซ้อนขึ้น ทำให้มีผลกระทบต่อกำหนดและคุณสมบัติของบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ ดังนั้นการวิเคราะห์สถานการณ์กำลังคนทางทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป จะทำให้ทราบข้อมูล จำนวน การกระจาย การพัฒนาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการจัดการวางแผนพัฒนากำลังคนทางทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลจำนวน และความครอบคลุมของทันตแพทย์ และทันตบุคลากรอื่นๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป
2. เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลการศึกษาต่อเฉพาะทางของทันตแพทย์ในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป

วิธีการศึกษา

ทำการศึกษาวิเคราะห์จากฐานข้อมูลทันตบุคลากร กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป พ.ศ. 2536-2540 ที่เก็บรวบรวมโดยฝ่ายวิชาการ (กลุ่มงานทันตกรรม) กองโรง-

พยาบาลภูมิภาค สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

ผลการศึกษา

ทันตบุคลากรที่ปฏิบัติงานให้บริการทันตกรรมในกลุ่มงานทันตกรรมโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป ใน พ.ศ. 2536-2540 สามารถจัดแบ่งตามประเภทต่างๆ ได้ 5 ประเภท คือ ทันตแพทย์, ทันตอนามัย, ทันตภิบาล, ผู้ช่วยทันตแพทย์ และช่างทันตกรรม โดยที่ผู้ช่วยทันตแพทย์ และทันตแพทย์จะเป็นบุคลากรกลุ่มที่มีสัดส่วนมากที่สุดและรองลงมาตามลำดับ ช่างทันตกรรม เริ่มปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์ พ.ศ. 2536 จำนวน 6 คนและเพิ่มขึ้นเป็น 17 คนในพ.ศ. 2538 จนถึงปัจจุบัน, ทันตอนามัย ปฏิบัติงาน

ในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป พ.ศ. 2536 จำนวน 10 คน ค่อยๆ ลดลงจนถึง พ.ศ. 2540 เหลือจำนวน 1 คน, ส่วนทันตภิบาล มีปฏิบัติงานอยู่จำนวน 2-5 คน รายละเอียดตามตารางที่ 1

เมื่อพิจารณาจำนวนทันตแพทย์ เทียบกับกรอบอัตรากำลัง โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป พบว่ายังมีทันตแพทย์ไม่เต็มกรอบอัตราที่ตั้งไว้โดยที่มีจำนวนสูงสุดเมื่อเทียบกับกรอบอัตรากำลัง ใน พ.ศ. 2537 ร้อยละ 84.83 ต่ำสุดใน พ.ศ. 2538 ร้อยละ 74.53 และเมื่อพิจารณาตั้งแต่ พ.ศ. 2538 เป็นต้นไปพบว่าจำนวนทันตแพทย์เมื่อเทียบกับกรอบอัตรากำลัง เพิ่มขึ้นเป็นลำดับจากร้อยละ 74.53 เป็นร้อยละ 77.19 ในพ.ศ. 2540 รายละเอียดตามตารางที่ 2 ใน

ตารางที่ 1 ร้อยละตามประเภททันตบุคลากร รพศ./รพท. พ.ศ. 2536-2540

Table 1 Percentage of dental personnels in regional and general hospitals. 1993-1997

ประเภท	พ.ศ. 2536 (924 คน)	พ.ศ. 2537 (1,013 คน)	พ.ศ. 2538 (1,050 คน)	พ.ศ. 2539 (1,065 คน)	พ.ศ. 2540 (1,099 คน)
ทันตแพทย์	45.45	44.72	45.14	45.73	47.41
ทันตอนามัย	1.08	0.59	0.48	0.09	0.09
ทันตภิบาล	0.22	0.49	0.19	0.38	0.36
ผช.ทันตแพทย์	52.60	53.01	52.57	52.21	50.59
ช่างทันตกรรม	0.65	1.18	1.62	1.59	1.55

ตารางที่ 2 จำนวน และร้อยละของทันตแพทย์ โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป เทียบกับกรอบอัตรากำลัง พ.ศ.2536-2540

Table 2 Percentage of dentists compared to their staff norm during 1993-1997

ปีงบประมาณ	กรอบอัตรากำลัง (คน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2536	528	420	79.55
2537	534	453	84.83
2538	636	474	74.53
2539	636	487	76.57
2540	675	521	77.19

ส่วนอายุราชการของทันตแพทย์ พบว่าทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป มากกว่าร้อยละ 50 มีอายุราชการอยู่ในช่วง 1-9 ปี เมื่อพิจารณาเฉพาะใน พ.ศ. 2540 พบว่าทันตแพทย์ส่วนใหญ่ในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป มีอายุราชการระหว่าง 4-9 ปีถึงร้อยละ 38 รองลงมาคือช่วงอายุราชการ 1-3 ปีร้อยละ 22.65 และทันตแพทย์ที่มีอายุราชการ 26-30 ปี และ 30 ปีขึ้นไป มีร้อยละ 2.49 เท่ากัน รายละเอียดตามตารางที่ 3

ในส่วนของทันตแพทย์ผู้จบการศึกษาเฉพาะทาง ตามสาขาวิชาต่างๆ พบว่าทันตแพทย์ที่จบการศึกษาเฉพาะทาง มีจำนวนเพิ่มขึ้นโดยตลอดตั้งแต่ พ.ศ. 2536-2540 ทั้งในส่วนจำนวนรวมของผู้จบการศึกษาทั้งหมด และตามสาขาวิชาแต่ละสาขา พบว่าทันตแพทย์จบการศึกษาต่อในสาขาวิชาศัลยศาสตร์ช่องปากมากที่สุดคือร้อยละ 5.48 ใน พ.ศ.2536 และร้อยละ 8.45 ใน พ.ศ.2540 น้อยที่สุดในสาขาวิชาเวชศาสตร์ช่องปาก พ.ศ.2536 ไม่มีผู้จบการศึกษา ใน พ.ศ.2540 จบการศึกษาในสาขานี้ คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของทันตแพทย์ทั้งหมด รายละเอียดตามตารางที่ 4

เมื่อพิจารณาสัดส่วนทันตแพทย์ผู้จบการศึกษาเฉพาะทาง พ.ศ. 2540 ตามประเภทโรงพยาบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ พบว่า ทันตแพทย์ผู้จบการศึกษาเฉพาะทางส่วนใหญ่ ร้อยละ 57.38 ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาลศูนย์ รองลงมาเป็นทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลทั่วไปขนาดใหญ่ ร้อยละ 30.6 และโรงพยาบาลทั่วไปขนาดเล็ก ร้อยละ 12.02 ตามลำดับ รายละเอียดตามตารางที่ 5

และเมื่อพิจารณาสัดส่วนของผู้จบการศึกษาเฉพาะทาง แยกตามอายุราชการพบว่าทันตแพทย์เฉพาะทางส่วนใหญ่มีอายุราชการน้อยกว่า 9 ปี ทันตแพทย์เฉพาะทางที่มีอายุราชการมากกว่า 20 ปี มีเพียง 2 คน คือ ทันตแพทย์เฉพาะทางสาขาทันตกรรมจัดฟัน 1 คน และทันตกรรมทั่วไป 1 คน รายละเอียดตามตารางที่ 6

เมื่อพิจารณาจำนวน และร้อยละของผู้จบการศึกษาเฉพาะทาง เทียบกับความต้องการศึกษาต่อตามแผนความต้องการศึกษาต่อเนื่องสำหรับทันตแพทย์สังกัดกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ.2536-2539 พบว่าสาขาวิชาที่มีผู้จบการศึกษามากที่สุดคือทันตกรรม

ตารางที่ 3 ร้อยละของทันตแพทย์แยกตามอายุราชการ พ.ศ. 2536-2540

Table 3 Percentage of dentists classified by their service year, 1993-1997

อายุราชการ (ปี)	จำนวนทันตแพทย์				
	พ.ศ. 2536 (420 คน)	พ.ศ. 2537 (453 คน)	พ.ศ. 2538 (474 คน)	พ.ศ. 2539 (487 คน)	พ.ศ. 2540 (521 คน)
1-3	18.81	29.36	25.32	23.20	22.65
4-9	36.43	31.35	33.97	37.99	38
10-15	16.19	15.45	14.56	14.58	18.04
16-20	10.23	12.14	11.39	10.68	10.37
21-25	5.48	5.52	6.33	6.78	5.59
26-30	3.81	2.21	3.38	2.67	2.49
30+	9.05	3.97	5.06	4.11	2.49

หมายเหตุ อายุราชการ 1-3 ปี อยู่ในช่วงปฏิบัติราชการชดใช้ทุนของทันตแพทย์คู่สัญญา

ตารางที่ 4 ร้อยละของทันตแพทย์ที่จบการศึกษาเฉพาะทาง ตามสาขาวิชา พ.ศ. 2536-2540

Table 4 Percentage of dentists classified by their specialties, 1993-1997

สาขาวิชา	ทันตแพทย์ที่จบเฉพาะทาง				
	พ.ศ. 2536 (420 คน)	พ.ศ. 2537 (453 คน)	พ.ศ. 2538 (474 คน)	พ.ศ. 2539 (487 คน)	พ.ศ. 2540 (521 คน)
ศัลยศาสตร์ช่องปาก	5.48	5.96	7.38	7.39	8.45
ปริทันตวิทยา	1.19	2.87	3.80	3.90	4.41
ทันตกรรมจัดฟัน	1.90	2.62	2.57	2.46	2.30
วิทยาเอ็นโดดอนต์	2.62	4.42	5.06	5.34	5.37
ทันตกรรมเด็ก	3.10	3.31	3.80	4.72	4.99
เวชศาสตร์ช่องปาก	0	0.44	0.42	0.41	0.58
ทันตกรรมประดิษฐ์	1.90	2.65	3.59	3.90	4.61
ทันตกรรมทั่วไป	0.24	0.22	0.42	0.62	1.34
สาธารณสุขศาสตร์	3.33	3.97	3.80	3.29	3.07
รวมจบทุกสาขา	19.76	26.46	30.84	32.03	35.12

ประดิษฐ์ ร้อยละ 66.67 รองลงมาคือสาขาวิชา ศัลยศาสตร์ช่องปาก ร้อยละ 45.36 และน้อยที่สุดคือ สาขาวิชาเวชศาสตร์ช่องปาก ร้อยละ 8.3 และเมื่อ พิจารณารวมในทุกสาขาวิชา พบว่ามีผู้จบการศึกษา เฉพาะทาง ร้อยละ 34.86 เมื่อเทียบกับความต้องการ ศึกษาต่อทั้งหมด รายละเอียดตามตารางที่ 7

บทวิจารณ์

ทันตบุคลากรที่ปฏิบัติงานให้บริการทันตกรรม ในกลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาล ทั่วไป ประกอบด้วยบุคลากรประเภทต่างๆ 5 ประเภท คือ ทันตแพทย์, ทันตอนามัย, ทันตภิบาล, ผู้ช่วย-ทันตแพทย์ และช่างทันตกรรม โดยมีทันตแพทย์ และผู้ช่วยทันตแพทย์ เป็นกลุ่มบุคลากรหลักในการ ปฏิบัติงานให้บริการทันตกรรม ทันตอนามัย มีการ ผลิตขึ้นในช่วง พ.ศ. 2495-2514 ปัจจุบันได้เลิกทำ การผลิตแล้ว⁽³⁾ คงเหลือปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาล

ศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป พ.ศ. 2540 จำนวน 1 คน ช่าง ทันตกรรมเป็นกลุ่มนักเรียนทุนของกระทรวง- สาธารณสุข ที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อเข้าศึกษาต่อใน โรงเรียนช่างทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหา- วิทยาลัยมหิดล⁽⁴⁾ จบการศึกษา และเริ่มปฏิบัติงานใน โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป ใน พ.ศ.2536 จำนวน 6 คน และเพิ่มขึ้นเป็น 17 คน ตั้งแต่ พ.ศ.2538 จนถึงปัจจุบัน ส่วนทันตภิบาลจะเป็นกลุ่มบุคลากรที่ ไม่มีกรอบอัตราค่าจ้าง ที่มีปฏิบัติงานอยู่ 2-5 คน จะ เป็นบุคลากรในโรงพยาบาลทั่วไปที่ได้รับการยกฐานะ ขึ้นจากโรงพยาบาลชุมชน

อัตราค่าจ้างทันตแพทย์ระหว่าง พ.ศ.2536-2540 มีการเปลี่ยนแปลงกรอบอัตราค่าจ้างดังนี้คือ พ.ศ. 2536 และ 2537 ใช้กรอบอัตราค่าจ้าง 3 ปี รอบที่ 2⁽⁵⁾ จำนวน ทันตแพทย์ตามกรอบ 528 คน และ 534 คน ตาม ลำดับ พ.ศ. 2538 -2540 ใช้กรอบอัตราค่าจ้าง 3 ปี รอบที่ 3⁽⁶⁾ จำนวนทันตแพทย์ตามกรอบ 636 คน,

ตารางที่ 5 ร้อยละของทันตแพทย์ที่จบการศึกษาเฉพาะทาง ตามประเภทโรงพยาบาล พ.ศ. 2540

Table 5 Percentage of dental specialists classified by type of hospitals, 1997

ประเภท รพ.	ทันตแพทย์ที่จบเฉพาะทาง									รวม
	ศัลย์ (44)	ปริทันต์ (23)	จัดฟัน (12)	เอ็นโด (28)	เด็ก (26)	ว.ช่องปาก (3)	ท.ประดิษฐ์ (24)	ทั่วไป (7)	สม. (16)	
ศูนย์	52.27	69.57	83.33	50	57.69	66.67	62.5	57.14	37.5	57.38
รพท.ใหญ่	34.09	30.43	16.67	42.86	26.92	33.33	20.83	14.29	37.5	30.60
รพท.เล็ก	13.64	0	0	7.14	15.38	0	16.67	28.57	25	12.02

ตารางที่ 6 ร้อยละของทันตแพทย์ที่จบการศึกษาเฉพาะทางแยกตามอายุราชการ พ.ศ. 2540

Table 6 Percentage of dental specialists classified by their service year, 1997

อายุราชการ	ทันตแพทย์ที่จบเฉพาะทาง								
	ศัลย์	ปริทันต์	จัดฟัน	เอ็นโด	เด็ก	ว.ช่องปากท.ประดิษฐ์	ทั่วไป	สม.	
	(44)	(23)	(12)	(28)	(26)	(3)	(24)	(7)	(16)
1-3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4-9	56.82	78.26	25	71.43	61.54	33.33	62.50	71.43	6.25
10-15	22.73	17.39	50	25	34.62	33.33	33.33	14.29	18.57
16-20	20.45	4.35	16.67	3.27	3.85	33.33	4.17	0	31.25
21-25	0	0	8.33	0	0	0	0	14.29	31.25
26-30	0	0	0	0	0	0	0	0	6.25
30+	0	0	0	0	0	0	0	0	6.25

หมายเหตุ อายุราชการ 1-3 ปี อยู่ในช่วงปฏิบัติราชการชดใช้ทุนของทันตแพทย์สัญญา

636 คน และ 675 คน ตามลำดับ ทั้งนี้ ใน พ.ศ.2540 มีการยกฐานะโรงพยาบาลทั่วไปขนาดใหญ่ เป็นโรงพยาบาลศูนย์จำนวน 8 แห่ง⁽⁷⁾ รวมเป็นโรงพยาบาลศูนย์ทั้งหมด 25 แห่ง และแม้ว่าทันตแพทย์ยังมีอยู่ไม่เต็มตามกรอบอัตรากำลัง แต่จำนวนทันตแพทย์ ในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป ก็เพิ่มขึ้นโดยตลอด โดยที่ทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป มากกว่าร้อยละ 50 มีอายุราชการอยู่ในช่วง 1-9 ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพลสิทธิ์ บัวศรี และคณะ⁽⁸⁾ พ.ศ.2538 พบว่าทันตแพทย์คู่

สัญญานิยมที่จะเลือกปฏิบัติงาน ในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป มากกว่าที่อื่น เนื่องจากลักษณะงานที่เน้นหนักด้านการให้บริการทันตกรรม และมีความพยายามที่จะพัฒนาการให้บริการเชิงคุณภาพ ในลักษณะการให้บริการทันตกรรมเฉพาะสาขา ในขณะที่เดียวกันทันตแพทย์ที่จบการศึกษาเฉพาะทางในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป ก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นโดยตลอด ตั้งแต่ พ.ศ. 2536 - 2540 และพบว่าทันตแพทย์ผู้จบการศึกษาเฉพาะทางร้อยละ 57.38 ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์, ร้อยละ 30.60 ปฏิบัติ

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละทันตแพทย์ที่จบการศึกษาเฉพาะทาง พ.ศ. 2540 เทียบกับแผนความต้องการทันตแพทย์เฉพาะทางฯ

Table 7 The existing number of dental specialists compared with the required number stated in plan

สาขาวิชา	จำนวนที่ต้องการ ศึกษาต่อ*	จำนวนทันตแพทย์ เฉพาะทาง 2540	ร้อยละ
ศัลยศาสตร์ช่องปาก	97	44	45.36
ปริทันตวิทยา	80	23	28.75
ทันตกรรมจัดฟัน	37	12	32.43
วิทยาเอ็นโดดอนต์	80	28	35
ทันตกรรมเด็ก	80	26	32.50
เวชศาสตร์ช่องปาก	36	3	8.30
ทันตกรรมประดิษฐ์	36	24	66.67
ทันตกรรมทั่วไป	31	7	22.58
สาธารณสุขศาสตร์	48	16	33.33
รวมจบทุกสาขา	525	183	34.86

หมายเหตุ * จากแผนความต้องการศึกษาต่อเนื่องสำหรับทันตแพทย์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ปี พ.ศ. 2536-2539

งานในโรงพยาบาลทั่วไปขนาดใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับ
แนวทางการปฏิบัติงาน กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาล
ศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป พ.ศ.2536⁽⁹⁾ และเกณฑ์
มาตรฐานพัฒนาระบบบริการของสถานบริการและ
หน่วยงานสาธารณสุข (พบส.) งานพัฒนาบริการทันต-
กรรม พ.ศ. 2539⁽¹⁰⁾ ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐาน
การให้บริการทันตกรรม ในโรงพยาบาลศูนย์, โรง
พยาบาลทั่วไปขนาดใหญ่ และโรงพยาบาลทั่วไป
ขนาดเล็ก มีความแตกต่างกันในประเภท และคุณภาพ
การให้บริการทันตกรรม แต่เมื่อพิจารณาเทียบกับ
แผนความต้องการศึกษาต่อสำหรับทันตแพทย์ของ
กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ.2536 - 2539 ซึ่งใช้บทบาท
หน้าที่ของสถานบริการ และเป้าหมายการพัฒนา
บริการทันตกรรม ประกอบกับประเภทและจำนวน
กรอบอัตรากำลังของสถานบริการเป็นหลักในการ
ประมาณการความต้องการทันตแพทย์เฉพาะทาง^{(11),(12)}
พบว่าโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป ยังมีความ

ต้องการทันตแพทย์ที่จบการศึกษาเฉพาะทางอีกเป็น
จำนวนมาก ในทุกสาขาวิชา

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. การที่จำนวนของทันตแพทย์ เมื่อเทียบกับ
กรอบอัตรากำลังในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป
เพิ่มขึ้นโดยตลอด เนื่องจากลักษณะงานที่เน้นหนัก
ด้านการให้บริการทันตกรรม และความพยายามที่จะ
พัฒนาให้บริการเชิงคุณภาพในลักษณะการให้บริการ
ทันตกรรมเฉพาะสาขา⁽¹³⁾ จึงไม่น่าจะมีปัญหาด้านจัด
หากำลังคน หากยังเห็นว่านโยบายการพัฒนาระบบ
บริการของสถานบริการ และหน่วยงานสาธารณสุข
(พบส.) ควรยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป ผู้รับผิดชอบ
และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สมควรมุ่งเน้นที่จะแก้ปัญหา
เรื่องการพัฒนาศักยภาพ โดยการเร่งรัดเรื่องการ
ศึกษาต่อ ให้ได้ตามแผนความต้องการศึกษาต่อของ
ทันตแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ประกอบกับ

ทันตแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาล
ทั่วไป มากกว่าร้อยละ 50 มีอายุราชการในระหว่าง
1-9 ปี ซึ่งเป็นผู้มีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษา
ต่อเพื่อพัฒนาศักยภาพในการให้บริการเฉพาะสาขา
และมุ่งเน้นที่จะพัฒนากลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาล
ศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป เพื่อสามารถให้บริการทันต-
กรรม ได้อย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานพัฒนา
ระบบบริการของสถานบริการและหน่วยงานสาธารณสุข
(พบส.) และควรมีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบการให้
บริการทันตกรรม ในด้านปริมาณและคุณภาพระหว่าง
ทันตแพทย์ผู้จบการศึกษาเฉพาะทางกับทันตแพทย์
ทั่วไป เพื่อให้ได้ข้อมูลและแนวทางประกอบการวาง
แผนพัฒนาการให้บริการทันตกรรม โรงพยาบาลศูนย์/
โรงพยาบาลทั่วไป

2. การที่จำนวนทันตแพทย์ที่จบการศึกษา
เฉพาะทาง มีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับแผนความ
ต้องการศึกษาต่อเนื่องสำหรับทันตแพทย์ สังกัด
กระทรวงสาธารณสุข ปี พ.ศ. 2536-2539 นั้น จึงสมควร
ให้มีการศึกษาเพื่อทบทวนความสามารถในการ
จัดการศึกษาระดับหลังปริญญา ของคณะทันต-
แพทยศาสตร์ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ควบคู่
ไปกับการประเมินไปได้ในการส่งทันตแพทย์เข้ารับการศึกษาต่อ ร่วมกับการทบทวนการจัดแบ่งสาขาเฉพาะ
ทาง และความต้องการทันตแพทย์เฉพาะทาง แต่ละ
สาขาของกระทรวงสาธารณสุขอย่างจริงจัง ตลอดจน
การใช้ข้อมูลทางระบาดวิทยาโรคในช่องปากของ
ประชาชนเป็นหลักในการคำนวณจำนวนความต้องการ
ทันตแพทย์เฉพาะทาง แต่ละสาขาต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณทันตแพทย์หญิงจันทนา อึ้งชูศักดิ์
ทันตแพทย์หญิงสุณี ผลดีเยี่ยม และทันตแพทย์หญิงสุรัตน์
มงคลชัยปริญญา ที่กรุณาให้ข้อคิดเห็นต่างๆ ในการเขียน
บทความตลอดจนการนำเสนอ และเรียบเรียงข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

1. คณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาสาธารณสุข โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป, แผนพัฒนาสาธารณสุข กองโรงพยาบาลภูมิภาค ตามแผนพัฒนาการสาธารณสุข ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-พ.ศ. 2544) : พ.ศ. 2540, หน้า 9, 79 ไม่ระบุสถานที่พิมพ์.
2. กองโรงพยาบาลภูมิภาค. คำชี้แจงประกอบการพิจารณาจัดทำแผนอัตรากำลัง 5 ปี รอบที่ 4 กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป. พ.ศ. 2539 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม
3. เมธินี คุปพิทยานันท์. การบริหารงานทันตสาธารณสุขในประเทศไทย : ปัญหาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2539
4. คณะกรรมการวางแผนพัฒนาสาธารณสุข. แผนพัฒนาการสาธารณสุข ตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539). โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, กรุงเทพฯ. 2535
5. กองโรงพยาบาลภูมิภาค. กรอบอัตรากำลัง 3 ปี รอบที่ 2 โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป พ.ศ. 2535 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม
6. กองโรงพยาบาลภูมิภาค. วิเคราะห์เปรียบเทียบกรอบอัตรากำลัง รอบที่ 3 และรอบที่ 4 โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป. พ.ศ.2539. เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม.
7. หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร 0707.9/171 ลงวันที่ 29 เมษายน 2540 เรื่อง การยกฐานะโรงพยาบาล
8. พลสิทธิ์ บัวศรี และคณะ. การประมาณระยะเวลาเพื่อยกเลิกทันตแพทย์คู่สัญญาของกระทรวงสาธารณสุข. รายงานผลการวิจัย. สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. 2538
9. กองโรงพยาบาลภูมิภาค สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. แนวทางการปฏิบัติงานกลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ. 2536
10. กระทรวงสาธารณสุข. เกณฑ์มาตรฐานพัฒนาระบบบริการของสถานบริการและหน่วยงานสาธารณสุข งานพัฒนาบริการทันตกรรม. พ.ศ.2539 ไม่ระบุสถานที่พิมพ์.
11. กระทรวงสาธารณสุข. แผนความต้องการศึกษาต่อเนื่องสำหรับทันตแพทย์ ของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ.2532 (109)
12. หนังสือกระทรวงสาธารณสุข ที่ สธ 0201/01/5593 ลงวันที่ 5 ตุลาคม 2535 เรื่องแผนความต้องการศึกษาต่อ สำหรับทันตแพทย์ของกระทรวงสาธารณสุข (81-10)
13. กองโรงพยาบาลภูมิภาค. การพัฒนางานบริการทันตกรรมในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป ในแผนพัฒนาสาธารณสุข (พ.ศ.2540-2544). พ.ศ.2540. เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม

Review Articles

The situation of dental personnel in regional and general hospitals, 1993-1997

Komet Wichawut *

Jaruwat Busarakumruha *

DDS., MPH.

DDS., MPH.

Abstract

The objective of this study was to review the number and specialties of dentists working in regional and general hospitals during 1993-1997, and to explore information of how far the manpower development on dentist has been conducted. The data were retrieved from dental personnel data bank of Provincial Hospital Division, MOPH. It showed that number of dentists compared to service target were increasing annually from 74.53% in 1995 to 77.19% in 1997. It was found that at least 50% of them working for Regional and General Hospitals with experience years range 1-9 years. Although the number of dental specialists are increasing since 1993 but it did not meet the goal in the continuing education plan for dentist. However there are still need in varieties of dental specialist for Regional and General Hospitals.

Key word : DENTAL PERSONNEL
MANPOWER DEVELOPMENT

* Provincial Hospital Division, Office of Permanent Secretary, Ministry of Public Health, Nonthaburi